A külpolitika mint menekülőút? Trump mozgástere a republikánus választási vereség után

A november 3-i félidős választáson a demokraták mindkét kongresszusi házban többséget szereztek. Donald Trump elnöki jogkörei megmaradnak, de belpolitikai mozgástere beszűkül. Ilyen helyzetben az elnökök gyakran fordulnak a külpolitika felé, ahol egyrészt szélesebb a mozgásterük, másrészt a nemzetközi alkuk, a szankciók és a katonai műveletek gyors eredményekkel kecsegtethetnek. Kérdés azonban, hogy milyen áron. A választók ugyanis november 3-án éppen az iráni háború és a vámintézkedések gazdasági következményei miatt is büntették a republikánusokat.

Iránban a legnagyobb a rövid távú eszkaláció veszélye. Donald Trump megpróbálhat katonai nyomással kikényszeríteni egy számára kedvező nukleáris vagy tengeri biztonsági megállapodást, különösen a januárig tartó időszakban, amikor még republikánus többség működik a kongresszusban. Ám ez iráni válaszcsapásokat, tartós hormuzi zavarokat és magasabb energiaárakat hozhat. Ugyanez a belpolitikai nyomás persze diplomáciai fordulatot is kikényszeríthet, vagyis a gyors siker ígérete és a háború lezárásának szükségessége egyidejűleg hat.

Az orosz–ukrán háborúban Trump felgyorsíthatja a Putyinnal folytatott közvetlen egyeztetéseket, és egy látványos békemegállapodást sürgethet, akár Kijevre és az európai szövetségesekre gyakorolt nyomással is. Moszkva gazdasági kedvezményekre és szankciómentességekre törekedhet; az amerikai katonai támogatás visszatartása pedig továbbra is nyomásgyakorlási eszköz lehet. A demokrata kongresszus ugyanakkor több segítséget és szigorúbb oroszellenes intézkedéseket kezdeményezhet. A kockázat leginkább egy olyan alku, amely gyors politikai eredményt hirdet, de nem teremti meg Ukrajna tartós biztonságának feltételeit.

Kínával szemben aligha enyhül a stratégiai verseny. Tajvan, a félvezetők, a mesterséges intelligencia és a kereskedelmi korlátozások kérdésében kétpárti keményvonalas álláspont is kialakulhat. Donald Trump ugyanakkor közvetlen megállapodásra is törekedhet Hszi Csin-pinggel, vagy új vámokkal próbálhatja meg növelni az alkupozícióját. A kétpárti egyetértés ugyanis Kína hosszú távú kihívásként való kezeléséről szól, nem a módszerekről.

Európában Trump elnök fokozhatja a NATO-szövetségesekre nehezedő pénzügyi és katonai nyomást, és a kereskedelmi engedményeket biztonságpolitikai kérdésekhez kapcsolhatja. A kongresszus ugyan megvédheti az amerikai csapatjelenlétet; a NATO-ból történő egyoldalú kilépést pedig törvény korlátozza, de az elnök diplomáciai befolyása megmarad. A Közel-Keleten az Izraelnek nyújtott fegyvertámogatás, Latin-Amerikában pedig Venezuela és Kuba ügye válhat újabb ütközőponttá.

Mit tehet ezzel szemben a kongresszus? A képviselőház és a szenátus közösen dönt a költségvetésről: megtagadhatják új műveletek finanszírozását, feltételekhez köthetik a katonai és külföldi segélyeket, törvényben korlátozhatják a szankciómentességeket. Bizottságaik meghallgatásokat, vizsgálatokat indíthatnak, dokumentumokat kérhetnek be, és politikai nyilvánosságot teremthetnek a vitatott döntések körül. A szenátus emellett visszatarthatja a kulcsfontosságú külügyi és védelmi kinevezések jóváhagyását, a formális nemzetközi szerződésekhez pedig kétharmados szenátusi hozzájárulás szükséges. Az elnök azonban végrehajtási megállapodásokkal elkerülheti ezt az utóbbi korlátot.

A legerősebb, de legnehezebben alkalmazható eszköz a katonai felhatalmazás és a pénz feletti ellenőrzés. A kongresszus megpróbálhatja törvényben előírni egy engedély nélküli katonai művelet megszüntetését, vagy megtilthatja annak további finanszírozását. Trump elnök viszont megvétózhatja a korlátozó törvényeket, melyek elfogadásához ilyenkor mindkét ház kétharmada kell. Demokrata–republikánus együttműködés nélkül a jogi korlát könnyen politikai nyomásgyakorlássá gyengülhet. Súlyos jogsértés esetén a képviselőház alkotmányos felelősségre vonást is kezdeményezhet, de az elmozdításhoz a jelen lévő szenátorok kétharmada kell; így ez nem a politikai nézeteltérések rendezésének eszköze.

A döntő időhatár 2027. január 3., amikor az új kongresszus hivatalba lép. Addig Donald Trump szélesebb republikánus törvényhozási háttérrel cselekedhet; utána viszont minden nagyobb költségvetési és törvényhozási kezdeményezés alku tárgyává válik. A külpolitikai fékek tehát léteznek, de többnyire lassabban működnek, mint az elnöki döntések. A valódi kérdés az, hogy a kongresszusi ellenőrzés, a republikánus párton belüli önállósodás és a választók gazdasági elégedetlensége együtt képes-e megakadályozni a kockázatos egyoldalú lépéseket. Összességében a választás után nem feltétlenül mérsékeltebb, hanem intézményileg vitatottabb amerikai külpolitikára kell felkészülni.

2026. november 6.